

Naturvernforbundet
i Nordland

v/ Kaja Langvik-Hansen, leder
Bruveien 1
8009 Bodø
e-post: nordland@naturvernforbundet.no

Dag Johansen, styremedlem, landsstyremedlem og saksbehandler
Skogveien 36
8613 Mo i Rana
e-post: dag.johansen@helgelandssykehuset.no

19.07.2022

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep.
0033 Oslo
e-post: postmottak@oed.dep.no

Høringsuttalelse vedr. Europakommisjonens forslag til endringer i fornybardirektivet, energieffektiviseringsdirektivet og bygningsenergidirektivet som ikke er en del av EØS-avtalen.

Ref.: 22/1168

Høringsfrist (ny): 22.08.2022

1. Nåværende høring må utsettes til alle EU-direktivene foreligger i norsk oversettelse

Naturvernforbundet i Nordland vil i utgangspunktet anføre at vi anser det som uakseptabelt å sende de tre EU-direktivene ut på høring i sommermånedene med 10 ukers høringsfrist (fra utsendelsestidspunktet den 09.06.2022 til den 22.08.2022) samtidig som dokumentene ikke foreligger på norsk. Skal det være en reell høring, må alle de tre nevnte direktivene være oversatt til norsk slik at det er mulig å ta stilling til det fulle og hele innholdet i EU-direktivene. Den utsatte høringsfristen fra opprinnelig 08.08.2022 til nå den 22.08.2022 endrer ikke på dette.

Naturvernforbundet i Nordland krever derfor at den pågående høringen avblåses og erstattes av en ny høring som starter den dagen forslagene til endringer i EU-direktivene foreligger på norsk og at det fastsettes ordinær høringsfrist på 12 uker fra den dato de norske versjonene blir lagt ut til høring.

2. EUs forslag til fornybarhetsdirektiv med forenklede hastebehandlinger av konsesjonssøknader må avvises som grunnleggende udemokratisk og ikke inkluderes i EØS-avtalen

Av kapasitetshensyn behandler vi i fortsettelsen kun Europakommisjonens forslag til endringer i fornybarhetsdirektivet, spesielt forslaget om forenklede hastebehandlinger i utbyggingssaker basert på myndighetsutpekte såkalte «spesielt egnede arealer for energiproduksjon» («renewables go-to

areas»). Dette er et forslag som til forveksling ligner innholdet i NVEs forslag til Nasjonal ramme for vindkraft på land fra 2019, en rammeplan som Solbergregjeringen klokkelig valgte å skrote etter at det kom inn ca. 5300 høringsuttalelser, de aller fleste imot. Europakommisjonens forslag til endringer i fornybarhetsdirektivet vil, dersom det blir implementert i EØS-avtalen, på samme vis og faktisk i enda større grad enn NVEs rammeplan innføre betydelige udemokratiske ordninger i det norske konsesjonssystemet for kraftutbygging. I «go-to areas» skal kraftutbyggingskonsesjoner kunne gis uten prosjektspesifikke konsekvensutredninger og som hastebehandlinger med behandlingstider kortet ned til ett til to år.

Det sier seg selv at dette vil være en oppskrift på å tre nye kraftanlegg ned over lokalsamfunn med små muligheter for reell innflytelse. Dette vil undergrave legitimiteten i konsesjonssystemet, en legitimitet som er tynnslett nok fra før slik vårt nasjonale konsesjonssystem fungerer. Det er nok å nevne alle lokale aksjoner som har vært imot vindkraftanlegg og høyesterettsdommen på Fosen i oktober i fjor som dømte vindkraftkonsesjonen ugyldig, en dom som ennå ikke har fått konsekvenser for vindkraftanlegget.

I tillegg kan det nevnes en annen grunnleggende svakhet ved vårt nåværende konsesjonssystem, og det er ordningen med at utbyggerfirmaene finansierer og velger ut de firmaene som skal gjøre biomangfoldundersøkelser i foreslåtte utbyggingsområder. Det er selvinnslysende at dette skaper et avhengighetsforhold mellom utrederfirmaene og utbyggerfirmaene der begge parter vil ha interesse av å avdekke minst mulig biomangfold slik at dette ikke kommer i veien for en konsesjon. Utrederfirma som evt. avdekker «for mye» biomangfold som kunne hindre konsesjon, vil dermed få problemer med å få nye oppdrag. NVE engasjerte i 2015 BioFokus og Miljøfaglig Utredning AS til å ettergå biomangfoldundersøkelsene i 20 småkraftsaker. Resultatene er offentliggjort i rapport nr. 102-2015 på NVE sine nettsider («Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging»), og de var nedslående (1). BioFokus og Miljøfaglig Utredning fant at tre av fire småkraftsaker var mangelfullt utredet. F.eks. fant de opptil 13 ganger flere rødlistearter i tiltaksområdene samt 14 naturtyper med verdi svært viktig der småkraftprosjektene kun hadde ført opp 1 naturtype med verdi svært viktig. Naturvernforbundet i Nordland har i tidligere høringsuttalelser, bl.a. i høringsuttalelsen til NVEs forslag til Nasjonal ramme for vindkraft på land, foreslått å bryte denne symbiosen mellom utbygger- og utreder firma ved at forvaltningsmyndighetene, f.eks. Miljødirektoratet, utpeker fortrinnsvis offentlige utreder til å gjøre biomangfoldundersøkelsene, f.eks. biologienheter ved universitet eller høyskoler (dette kan kombineres med god feltundervisning for studenter) og at finansieringen går over et nasjonalt fond alle konsesjonssøkere må betale inn til.

Naturvernforbundet i Nordland fraråder at EUs forslag til fornybarhetsdirektiv implementeres i EØS-avtalen fordi det vil innføre nye betydelige udemokratiske innslag i det norske konsesjonssystemet som summariske, evt. fravær av, biomangfold-/konsekvensutredninger og forkortede, proforma saksganger. Dette vil ytterligere svekke legitimiteten til konsesjonsvedtak og høyst sannsynlig skjerpe motsetningene mellom myndigheter og befolkningen. Isteden bør myndighetene rydde opp i svakhetene ved dagens norske konsesjonssystem som f.eks. å bryte symbiosen mellom utbygger- og utrederfirma.

3. Den energipolitiske agendaen i EU-kommisjonens forslag til fornybarhetsdirektiv er ikke aktuell i Norge

60 – 70 % av den innenlandske energibruken i Norge er allerede fornybar kraft. Til sammenligning er fornybarandelen i EUs energibruk på bare rundt 15 %. Pga. at elektrisk energi er så mye mer energieffektiv enn fossil energibruk så har Statnett i 2019 regnet ut at det trengs 30 – 50 nye TWh/år for å fase ut dagens fossile energibruk i Norge (2). Denne energimengden har vi allerede i strømsystemet vårt og kan utløses uten nye naturinngrep og ny utbygging av kraft - hvis det er

politisk vilje til det. SINTEF har beregnet i 2019 at ved energieffektivisering og energisparing i denn norske bygningsmassen så kan det spares inn gjennomsnittlig 1,9 TWh pr. år og totalt ca. 40 TWh/år til ut på 2040-tallet (3). Dette samsvarer med tallene fra det offentlige Arnstadutvalget i 2010 (Vi har som nevnt i innledningen til denne høringsuttalelsen ikke hatt anledning til å gå gjennom EUs forslag til energieffektiviseringsdirektiv eller bygningsenergidirektiv, men ser ikke bort fra at vi på dette området kan ha sammenfallende syn med EU). Modernisering av gamle vannkraftverk med utskiftning av gamle turbiner, sletting av tunnelvegger mm. har potensiale i hvert fall på nye 4 – 5 TWh/år ifølge NVE, sannsynligvis mer ifølge HyroCen-gruppen ved NTNU, men de hadde også lagt inn utvidelser (4). Naturvernforbundet i Nordland går derfor imot ny kraftutbygging i Norge så lenge potensialet i bygningsmassen og gamle vannkraftverk ikke er tatt ut. Dette må tas ut før enhver diskusjon om ny nedbygging av natur til kraftproduksjon. Videre, for å begrense/stoppe økningen i kraftforbruket framover vil det også bli nødvendig å sette samfunnsmessige begrunnede begrensninger på hvilke virksomheter som kan få og hvilke som ikke kan få kraft i framtida. F.eks. har Naturvernforbundet vedtatt å gå imot kraft til energikrevende kryptovaluta-«utvinning».

Naturvernforbundet i Nordland mener at fastlands-Norge i utgangspunktet ligger godt an i utfasingen av fossil energi, i motsetning til EU. Baksiden av medaljen er at vi derfor allerede har ofret mye natur til vann- og vindkraft. Vi har faktisk en naturkrise også i Norge med 4957 (21%) arter på Artsdatabankens rødliste, derav 2752 (12%) som er truet (5) samt at bare 11,5% av Norges areal er igjen som villmarkspreget natur mens det ved århundreskiftet 1900 var ca. 50% villmark i Norge (6). FNs klimapanel (IPCC) sine siste rapporter slår videre fast at 30 – 50 % av verdens landareal (og havareal) må gis et reelt vern dersom vi skal komme i mål med reduksjon av klimagassutslippene av hensyn til å ta vare på karbonbindingen i fungerende biologiske mangfoldsystemer.

Nylig offentliggjorde det internasjonale Naturpanelet (IPBES) en ny rapport om verdisetting av natur, men ikke i penger. Tvert imot har Naturpanelet gitt pressemeldingen om rapporten overskriften «Beslutninger basert på et smalt sett med markedsverdier av naturen underbygger den globale biologiske mangfoldkrisen» (7, 8). Rapporten ble godkjent av de 139 medlemslandene, deriblant Norge, på Naturpanelets 9. plenums møte den 9. juli. Hovedfunnet i denne siste IPBES-rapporten er at *kortsiktig profitt og økonomisk vekst ofte ekskluderer hensynet til naturverdier i politiske beslutninger, slik som f.eks. klimaregulering og karbonbinding, pollinering, flomdemping, kulturell identitet og befolkningens livskvalitet*. Rapporten gir så politikerne et sett styringsverktøy når beslutninger skal tas i det å se og ta hensyn til helheten i naturen for å stoppe naturkrisen. Naturpanelet fremhever betydningen av arenaer for befolkningen til å delta i avgjørelsesprosessene og få uttrykke hva naturverdiene betyr for dem som samfunnsborgere (ikke som forbrukere) samt at politikerne ser og tar hensyn til naturens mangfoldige og nødvendige økosystemtjenester, skal menneskeheten overleve. Naturpanelet framhever m.a.o. styrking av den demokratiske forankringen som avgjørende viktig for beslutninger som angår naturmangfoldet mens EU-kommisjonens sitt forslag til fornybardirektiv går i stikk motsatt retning.

Naturvernforbundet i Nordland sin konklusjon er at EUs forslag til fornybarhetsdirektiv har en uaktuell agenda for Norge fordi vi allerede er langt framme i utfasingen av fossil energi og har potensiale i vårt eksisterende elektriske system til å fase ut resten uten nye større naturinngrep. EU-kommisjonens forslag tar ikke hensyn til biomangfoldkrisen som er minst like alvorlig som klimakrisen, men vil lage et strømlinjeformet og konfliktskapende udemokratisk system for massiv nedbygging av naturen.

4. Naturvernforbundet i Nordland avviser ideen om Norge som «Europas batteri» som både uakseptabel og urealistisk

Ideen om at Norge skal være «Europas batteri» ligger som en premiss bak EU-kommisjonens ønske om at Norge skal implementere forslaget til fornybarhetsdirektiv i EØS-avtalen. Til dét er å si at Norges strømekспорт til EU de senere årene på 10 - 20 TWh/år kun utgjør promiller av EUs årlige kraftbehov på rundt 3000 TWh/år og må regnes som symbolsk klimapolitikk og vil aldri kunne bli noe vesentlig mer uten massiv utbygging av ny vann- og/eller vindkraft i Norge. Dette ville føre til helt uakseptabel nedbygging av norsk natur og vil bli oppfattet som eksport av norsk natur omgjort til kilowattimer.

Naturvernforbundet i Nordland ber myndighetene om å avvise EU-kommisjonens forslag til fornybarhetsdirektiv også fordi det vil binde oss til EUs agenda om Norge som «Europas batteri» hvilket vil gi uakseptable nye store naturtap i Norge og, om så blir tilfelle, uansett bare forsyne EU med små brøkdeler av sitt strømbehov.

For styret i Naturvernforbundet i Nordland,

Kaja Langvik-Hansen
leder

Dag Johansen
styremedlem, landsstyremedlem og saksbehandler

Referanser:

- (1) http://publikasjoner.nve.no/rapport/2015/rapport2015_102.pdf
- (2) <https://www.statnett.no/om-statnett/nyheter-og-pressemeldinger/nyhetsarkiv-2019/slik-kan-norge-bli-et-elektrisk-samfunn/>
- (3) <https://www.sintef.no/siste-nytt/hvorfor-vinner-vindkraft-nar-det-er-store-mengder-energi-a-hente-i-byggene-vare/>
- (4) <https://www.dn.no/innlegg/energi/vindkraft/fornybar-energi/vindmoller-overflodig-om-vi-forny-vannkraften/2-1-600733>
- (5) <https://artsdatabanken.no/rodlisteforarter2021/Resultater>
- (6) <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/naturomrader-pa-land/inngrepsfri-natur/>
- (7) <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/ny-rapport-om-verdisetting-av-natur?publisherId=17847187&releaseId=17937431>
- (8) https://ipbes.net/media_release/Values_Assessment_Published